

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA BOBEDI (SAL)

PAMPIRI YA 1 (P1)

PUDUNGWANA 2011

FREE STATE

MATSHWAO: 120

NAKO: dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 16.

DITAELO HO MOHLAHLAHOBUWA

1. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO tse THARO, e leng:

KAROLO YA A: Tekokutlwisiso	(30)
KAROLO YA B: Kgutsufatso	(10)
KAROLO YA C: Thutapuo le tshebediso ya puo	(60)
KAROLO YA D: Dingolwa (Palekgutswa)	(20)

2. Bala ditaelo TSOHLE ka hloko.
3. Araba dipotso TSOHLE.
4. Qala karolo e NNGWE le e NNGWE leqepheng le LETJHA.
5. Seha mola qetellong ya karolo e nngwe le e nngwe.
6. Nomora dikarabo tsa hao jwalo feela ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ya dipotso.
7. Tlola mola dipakeng tsa dikarabo tsa hao.
8. Ngola ka mongolo o makgethe mme o balehang.
9. Tsepamisa maikutlo haholo mopeletong le popong ya dipolelo tse nepahetseng.
10. Dipotso TSOHLE di arajwe ka Sesotho.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO

POTSO YA 1

Potsong ena o nehilwe mefuta e mmedi ya ditema. Bala tema e nngwe le e nngwe ka hloko o nto araba dipotso tsohle tse botsitsweng hodima yona.

Bala tema ena e latelang ka hloko, ebe o araba dipotso tse hlahang tlasa yona. Araba ka lentswe le le leng feela moo ho hlokehang, ntle le haeba potso e hloka tlhaloso kapa karabo e teletsana.

TEMA YA 1

Batho ba bangata ha ba ke ba hlophise maemo a bona a ditjhelete mabapi le ha ba se ba le siyo kapa ha maemo a bona a se a fetohile. Bophelo bo naka di maripa, mme hona ho etsa hore motho a tsebe ho itokisetsa bokamoso hobane bophelo bo boima ebile bo thata. Ke ka hona re tlamehang ho itshireletsa.

Hobaneng ha o hloka pholisi?

Dipholisi ke mokgwa wa ho hlokomela ba lelapa la hao ha o se o hlokahele, o kula, o qhwadile kapa o felletswe ke mosebetsi. Ho ba le pholisi ho ka etsa hore ba lelapa la hao ba phomole moyeng. Dipholisi di fumaneha ka mefuta e meraro e leng: *'credit life cover'*, *'life cover'*, le *'funeral cover'*.

'Life cover' e sebetsa jwang?

Ho na le dintho tseo o sa rateng hore ba lelapa la hao ba kgathatsehe ka tsona ha o se o le siyo. Ke dintho tse kang lefa la hao kapa dikoloto tsa hao. *Life cover* ke pholisi ya nako e telele, e sireletsang letlotlo la hao. Ha o nka pholisi ya mofuta ona, o tla botswa dipotso mabapi le tsela eo o phelang ka yona, maemo a hao a bophelo, mme o etswe diteko tsa HIV. Dintlha tsena ke tsona tse thusang ho bona hore o tla lefiswa bokae ka kgwedi. Ho tla tsejwa le tjhelete e ka lefuwang ba lelapa hore e ka ba bokae ha o se o le siyo. E ka lefuwa hang kaofela ha yona kapa ka kgwedi.

'Funeral cover' yona e sebetsa jwang?

Ha o hloka hloka, ba lelapa la hao ke bona ba tla jara ditjeho tsa lepato la hao haeba o se na pholisi. Se ba rwese morwalo o boima wa hore ba o pate. Ho phema sena ke hore o iphumanele pholisi ya *'life cover'* ka baka la hore yona e lefella tjhelete e tlase kgwedi le kgwedi. Ho yona ha ho hloka hloka diteko tsa HIV. Hang ha o hloka hloka, tjhelete ya teng e fumanwa hang ka mora dihora tse 48 e le hore ba lelapa ba tle ba tswele pele ka ditlhophiso tsa ho o boloka.

'Credit life cover' e sebetsa jwang?

Ha o qala o fumana mosebetsi, o tlameha ho nahana ka pholisi ya *'credit life cover'* ho sireletsa dikoloto le thepa ya hao. Pholisi ya *'credit life cover'* e o sireletsa ha o se o hlokahele, o qhwadile kapa o felletswe ke mosebetsi empa o e na le dikoloto. O ka fumana pholisi ya hao khampaneng ya inshoreense kapa bankeng. Rera bokamoso ba hao kajeno hobane la hosasa ha le tsejwe.

[E qotsitswe le ho lokiswa ho tswa makasineng wa *Bona*, Pherekong 2011:74]

- 1.1 Bolela mefuta e MMEDI ya dipholisi eo o ka e rekang ha o ilthophisetsa bokamoso. (2)
- 1.2 Ke dintho dife tse PEDI seratswaneng sa boraro (3) tseo o ke keng wa rata hore lelapa la hao le kgathatsehe ka tsona ha o se o hlokahetse? (2)
- 1.3 Hobaneng ha motho a lokela ho ba le pholisi? Fana ka mabaka a MABEDI feela. (2)
- 1.4 'Credit life cover' e sebetsa jwang? Kgetha karabo e nepahetseng. Ngola nomoro ya potso o nto ngola tlhaku ya alfabete e nepahetseng feela.
- A E lefa dikoloto tsa motho.
B E lefa dikoloto tsa motho ha a se a hlokahetse, a felletswe ke mosebetsi kapa a qhwadile.
C E lefella bana ba motho ha a sa kgone ho ba lefella yunivesithing.
D Ha ho karabo e nepahetseng ho tse boletsweng. (1)
- 1.5 Ke polelo efe e sa dumellaneng le tema eo o e badileng? Kgetha karabo e fosahetseng. Ngola nomoro ya potso, o nto ngola tlhaku ya alfabete feela.
- A Motho o hloka pholisi hore ha a se a le siyo kapa a felletswe ke mosebetsi a tle a se sokole.
B Motho o nka pholisi hore a tle a be le tjhelete e ngata.
C Motho o nka pholisi hore ba lelapa la hae ba se fumane bothata mohla a seng a ba siile.
D Ha ho karabo e nepahetseng ho tse boletsweng. (1)
- 1.6 Ke pholisi efe e hlokanang hore motho a etse diteko tsa HIV pele a e nka? Hona hobaneng ha motho a tshwanela ho nka diteko tsee pele a nka pholisi ee? (3)
- 1.7 Ke Nnete kapa Mafosi hore Motho ha a hloke pholisi ya lepato hobane ha a hlokahetse, mmuso o tla mo pata? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (3)
- 1.8 Na motho a ka nka dipholisi tse boletsweng temeng ya A? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka. (2)
- 1.9 Na o dumellana le mongodi ha a re 'la hosasa' ha le tsejwe moleng wa ho qetela temeng ee? Hobaneng ha o realo? (2)
- 1.10 O nahana hore taba tsa tema ee di a kgoleha? Hobaneng ha o realo? (2)

Boha tema ena, mme ha o qetile o arabe dipotso tse e latelang.

TEMA YA 2

O MOTENYA, O MOTLE, O A KGAHLEHA? E BA SEBONTSHI SA RONA

BONA

KELETSO YA SEBELE
Tobana le ho tshwara
ka thata mosebetsing
Tseka bana
ke mohiri wa hao

HAPA BASARI E BITSANG
R15 000
Mosebetsi wa
difofaneng o
hlokang materiki
feela!

DIAPARO TSA BA BA TENYA
DI SE BE MPE!

KGALEMO
Dikeletso baneng ba
sa batleng ho hola

SHEBAHALA NTLE LE HO SENYA TJHELETE
Ntlafatsa mmele ka
ditholwana, tswekere,
kofi le tse ding

SLINDILE NODANGALA:
MERERO YA SELEMO SE
setjha
Ke tla tlohela diet
Ke je tse phepo
Ke ithate

MOKGWA WA
Ho ntlafatsa
dithuto tsa hao

JANUARY 2011
SESOTHO
R8.75 (VAT incl)
Other countries R7.67 (tax excl)

9 770302 923000 11001

[Se nkuwe makasineng wa Bona, Pherekong 2011:1]

- 1.11 Ditaba tsa sehlooho makasineng oo ke dife? Kgetha karabo e nepahetseng. Ngola nomoro ya potso e be o ngola tlhaku ya alfabete feela, o nto hlalosa lebaka leo o kgethileng karabo ya hao ka lona.
- A O mo tenya, o motle, o a kgahleha, mme o ka ba le diaparo tse ntle.
B *Bona* ke makasine e ratehang ho feta dimakasine tse ding.
C Mokgwa wa ho ntlhafatsa dithuto tsa hao.
D Ha ho karabo e nepahetseng ho tse boletsweng. (3)
- 1.12 O rekile makasine wa *Bona*. Ke ditaba dife tseo o ke keng wa kgothalletsa baithuti ba Kereite ya 12 ho di bala ho tse latelang?
- A Hapa basari e bitsang R15 000 bakeng sa dithuto tsa hao.
B Mosebetsi difofaneng o hlokang materiki feela.
C Mokgwa wa ho ntlafatsa dithuto tsa hao.
D Tseka bana. (1)
- 1.13 Mme ya setshwantshong o rwetse eng monwaneng? (1)
- 1.14 Hobaneng ha mongolo o ka ntle ho makasine e leng, '*MERERO YA SELEMO*' o ngotswe ka mongolo o moholo ho feta dihloohwana tse ding? (2)
- 1.15 Ha o nahana, hobaneng ha baphatlalatsi ba makasine ba hlahisitse dihlooho tsee tsa ditaba leqepheng le qalang la *Bona*? (2)
- 1.16 Mme ya setshwantshong o rwetse eng? Kgetha karabo e nepahetseng.
- A Wiki.
B O lohile.
C Ke moriri wa hae o dikgobe.
D Ha ho karabo e nepahetseng ho tse boletsweng. (1)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO

POTSO YA 2

TEMA YA 3

Bala ditaba tsa tema e latelang, ebe o di kgutsufatsa ka dintlha tse SUPILENG ka mantswe a sa feteng a 60 tse fupereng mehopolo ya sehlooho. Dintlha tsa hao di be ka sebopeho sa dipolelo tse hlhlamanang, e seng ka lentswe le le leng feela. Bontsha palo ya mantswe ao o a sebedisitseng qetellong ya kgutsufatso ya hao.

Ho qala kgwebo ke mosebetsi o thata, o hlohang nako e ngata. Ho aha kgwebo ke ho sebetsa ka seo o leng motlotlo ka sona. Iqapele ho hong hore o fapane le ba bang, hore o ikgetholle ho ba bang. O lokela ho fumana lesedi le felletseng ka sehlahiswa sa hao hore se tle se ratwe haholo. Nnetefatsa hore tseo o di rekisang di fihlelle boleng bo phahameng, mme di be makgethe. Bareki ba tla dula ba o hopotse, mme ba kgutlele ho tla reka ho wena.

O ka nna wa hloka thuso kgwebong ya hao ha e ntse e hola. O ka hloka batho ba rekisang, ba tsamaisang dihlahiswa le ho thusa ho di etsa. Etsa dikamano tse ntle tsa dipuisano le basebetsi hore o tle o fihlelle tseo o di rerileng. Se dule ka kantorong, e tswa o kopane le bareki ba hao. Fumana hore na ba tla thabela eng kapa ha ba thabele eng. Haeba bareki ba na le ditletlebo kapa dikeletso di ngole fatshe kapele, mme o di phethise ka nako ha o kgona. Ho ba le kgwebo ke ntho e boima, mme ha o ka e tlohela ke bona bothata ba pele. O ke ke wa atleha. Borakgwebo ba bangata ba atleha ka ho ithuta ka dipphoso tsa bona.

[E qotsitswe le ho lokiswa ho tswa makasineng wa *Bona*, Pherekong 2011]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPUO LE TSHEBEDISO YA PUO

POTSO YA 3

TEMA YA 1

Bala tema ena e latelang ka hloko o nto araba dipotso tsa thutapuo tse thehilweng hodima yona.

Ke nako ya lehlabula mme naha le yona e tala, e bonahatsa dipalesa tse ntlentle, ka mebala e kgahlang pelo ya motho le wona monko o monate wa tsona. Batho le bona ba lahlile dikobo ebile ba phutholohile hoba hangata ho ye ho thwe, 'Lehlabula ha le tle kobo ya rona bafutsana'. "Samputi, o a o bona motse wane o thabeng, wa Namahadi, ke utlwile ka hlokwana la tsela hore hona motseng oo, ho tlo ba le mokete wa ho ntsha ngwana ka tlong, mme ke ne tla thaba haholo hore hosane ka Moqebelo, motsheare, re thobe re ntse re kgutsitse, re lebe teng. Ho thwe nama e tla be e le ngata, bashemane". Dikgobe o bua le metswalle ya hae.

"Ka mokgwa oo o ratang nama kateng, ebile o se o ntse o kwenya mathe; ekare o bua ka yona tjena, o e bonela haufinyane. Ke a kgolwa lebaka ke hoba mona sekolong ha le e fumane, ha e se maqa a mona a lakadisang motho feela nama. Empa ntho e ntshehisang ka wena, ke ye ke bone ha motho a o fa nama, o kwenya feela o sa ka wa botsa hore ke ya katse kapa ntja na. Ke sa ntse ke tla o jesa ya nakedi ka letsatsi le leng buti! etswe e monate ekare ya kgoho." Samputi o a mo tsheha.

"Mamela mona wena Samputi, jwala bona ha ke rate ho bua ka bona! Re tla kgutla moo mpa tsa rona di kgotshe, re bo jele ka mpa tse pedi! O bona jwang wena wa mphato, Lehwere? Ke yona ntho eo nka utlwanang le lona ka yona eo thaka! Ke motho wa leting nna, e seng dikhokhakhola (*coka-cola*) tse mona tsa lona, dino tsa basadi, le hoja kajeno le bona basadi ba se ba fetohile, ba eja dijo tsa marena le rona, ke bolela jwala."

"Oho! wa kgadisa letahwa le leholo le ratang ba Kgaeyane bo! Na o a bo rata jwala wena Lehwere? Ke hore o se o bile o itshehisa bohata! Ho thwe motho ke jwala mpolaye! Matlo a thitelo a be a phomotse, ke a kgolwa mane Mashayeng moo o tswang teng, ha ho mabele a Sesotho, thabisa dihoho, ho thabisa ba neng ba hlona, ba panyapanya sa mekoko e sa tsebe moo e tswang."

[E qotsitswe le ho lokiswa ho tswa bukeng ya *Methaka*, Thulo, DP, 1992:115–116]

- 3.1 Lentswe le ngotsweng ka botsho polelong ena, 'Batho le bona ba **lahlile** dikobo,' le bontsha *lekgate lephethi*. Ngola dipolelo tse latelang ho lekgate lephethi.
- 3.1.1 Ho na le mokete motseng wa Namahadi. (2)
- 3.1.2 Basadi ba kajeno ba a fetoha. (2)
- 3.2 Lentswe lena '*motsana*' le bontsha nyenyefatso ya lentswe '*motse*'. Sebedisa lentswe lena '*mokete*' le se le bontsha nyenyefatso polelong eo o tla ipopela yona. (2)
- 3.3 'Ke hore o se o **itshehisa** bohata.' Lentswe le ntshofaditsweng le sebopehong sa **boiketsi**. Ngola dipolelo tse latelang hape, empa o fetolele leetsi le ka masakaneng sebopehong sa **boiketsi**.
- 3.3.1 Lehwere o rata ho (thaba) ka jwala, dijo tsa marena. (2)
- 3.3.2 Samputi o tla (jella) nama ya nakedi kaha e le monate. (2)
- 3.4 Fana ka mahlalolsonngwe/disinonimi tsa mantswe a ntshofaditsweng. Ngola karabo feela.
- 3.4.1 Ke tla **thaba** haholo ha re tswa re kgutsitse ho ya moketeng. (2)
- 3.4.2 Naha e tala e bonahatsa **dipalesa** tse ntle. (2)
- 3.5 Ipopele dipolelo tse pedi tseo ho tsona o totobatsang meelelo e mmedi e sa tshwaneng ka lentswe lena, '*thaba*'.
- 3.5.1 thaba > (2)
- 3.5.2 thaba > (2)
- 3.6 Maelana ana: '*Re bo jele ka mpa tse pedi*' a hlalosa Kgetha karabo e nepahetseng. Ngola tlhaku ya alfabete feela.
- A Ba nwele jwala ba Sesotho hanyenyane feela.
- B Re ne re tahlilwe.
- C Re kgotse nama.
- D Ha ho karabo e nepahetseng ho tse boletsweng. (2)

- 3.7 Maelana ana: *'Ke utlwile ka hlokwana la tsela'* a hlalosa Kgetha karabo e nepahetseng. Ngola tlhaku ya alfabete feela.
- A Samputi o utlwile ka motswalle wa hae hore ho na le mokete wa ho ntsha ngwana ka tlong.
- B Samputi o utlwile ka bobare hore ho na le mokete wa ho ntsha ngwana ka tlong.
- C Samputi o utlwile ka Lehwere hore ho na le mokete wa ho ntsha ngwana ka tlong.
- D Ha ho karabo e nepahetseng ho tse boletsweng. (2)
- 3.8 Kopanya dipolelo tse latelang ka lekopanyi le ka masakaneng ho etsa polelo e le nngwe.
- Lehwere o rata jwala haholo. O nwele ba Kgaeyane. (ebile) (2)
- 3.9 Lentswe lena *'basadi'* le supa botshehadi ba *'banna'*. Fana ka botshehadi ba mantswe a latelang, mme o a sebedise dipolelong tseo o tla ipopela tsona.
- 3.9.1 bashemane (2)
- 3.9.2 marena (2)
- 3.10 Mantswe a ntshofaditsweng polelo ena, **'Lehlabula, ha le tle kobo ya rona bafutsana'** ke mabitso. Sebediswa mabitso a latelang dipolelong tseo o tla ipopela tsona.
- 3.10.1 nama (2)
- 3.10.2 basadi (2)
- 3.11 Lentswe **'thabeng'** polelong ena: *Namahadi e bonahala hantle ha o le thabeng*, ke lehlalosi la sebaka/tulo. Fetolela lentswe le ka masakaneng sebopehong sa lehlalosi la sebaka/tulo. Ngola karabo feela.
- Ke a kgolwa mane (motse) wa Mashaeng moo o tswang teng, ha ho matlo a thitelo. (1)
- 3.12 Polelong ena, *'Ha ke rate ho bua ka jwala bona,'* ho sebedisitswe tatolo/kganyetso. Ngola dipolelo tse latelang o se o di ngotse kganyetsong/tatolong.
- 3.12.1 Matlo a thitelo a phomotse. (2)
- 3.12.2 Ke nako ya lehlabula. (2)
- 3.13 Polelo ena, *'Na o a bo rata jwala wena Lehwere?'* e sebopehong sa potso. Fetolela polelo ena e latelang sebopehong sa potso. Qala polelo ya hao ka lentswe lena, 'na'.
- Basadi ba kajeno ba rata jwala. (2)

3.14 Lokisa polelo ena ka lehokedi le nepahetseng.

Le ha jwala bo ratwa ke banna tjena, ba qhala malapa.

(1)

TEMA YA 2

Boha tema ena, mme ha o qetile o arabe dipotso tse e latelang:

3.15 Sehlahiswa se bapatswang temeng e ka hodimo ke sefe?

(1)

3.16 Papatso ee e etseditswe bomang? Hobaneng o nahana hore e etseditswe batho bao?

(4)

3.17 Bolela ntho e le nngwe feela eo sehlahiswa se bapatswang mona se ka se etsang ho ya ka papatso eo.

(2)

3.18 Bukana eo mosadi a e tshwereng letsohong ke ya eng, ho ya ka kutlwisiso ya hao?

(2)

- 3.19 Dijo tse ka sekotlolong ke eng? (1)
- 3.20 Bala tema ena hape, ebe o lokisa diphoso tseo o di bonang tsa matshwao a puo, mopeleto, puo tse ding le ho arohana le ho kopana ha mantswe moo a sa lokelang.

TEMA YA 3

Ke ne ke ntsha tjelele setsing sa Mabenkele bankeng ya ka. e ne e le ka hora ya botshilela, mme moo ho ne ho e na le banna ba ba bedi. Ha ke fihla motjhining, ke ile ka ifumana ke le bothateng hobane tjelele ya ka e ne e so kene, yaba ke ntsha mohala wa ka ke letsetsa mme. Ha ke ntse ke letsa ho ile ha fihla kgarebe e ka bang dijara tse mashome a mabedi e tlo ntsha tjelele. Karete ya hae e ile ya hanella ka motjhining. Ya ba monna e mong o leka ho mo thusa? Athe monna eo ke skelem, o a mo qhekanyelletsa. Ka ho panya ha leihlo ke ha molebedi wa banka a fihla ho thusa kgarebe eo

(10)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 60

KAROLO YA D: DINGOLWA

MAKUMANE A THATA A BOPHELO – JM Maqubela

Ditaelo:

- Ho botsitswe dipotso tse pedi (Potso ya 4 le Potso ya 5) bukeng ena;
- Kgetha, mme o arabe potso e le NNGWE feela;
- Haeba o kgetha ho araba POTSO YA 4, o arabe le dipotswana tsa yona e leng (4.1 le 4.2);
- Haeba o kgetha ho araba POTSO YA 5, le teng o arabe dipotswana tsa yona e leng (5.1 le 5.2).

POTSO YA 4

- 4.1 Bala qotso ena ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima pale kaofela ha yona.

NALENG TSA PHAKWE

Holenyana mona ka fumana monyetla wa ho qamaka le ho ikgodisa ka se neng se etsahala. Batho ba bang mona ba ne ba le bafubedu ba re tlere ke madi! Ba ne ba ntshitswe kotsi ke terata e neng e kampetse seporo sa terene ka thoko. E ne e le terata e hoketsweng makapanyana a neng a shebeha jwalo ka mahare a bohale. Le nna ka qala ho itekola. Tsohle ho nna di ne di ntse di le maemong a neng a nepahetse. Ka mpa ka lokela ho phutlaphutla diphahlo tsa ka ka sakatuku feela ho tlosa lerole. Bonnete ke ne ke ipona ke le lehlohonolo ha e le mona ke sa tswa kotsi. Ka pelong ke leboha ha mokganni a ile a emisa terene ena ka nako eo ho neng ho etsahala tsena. Mahlo a ka a nna a ya le terene empa a se thulane le letho le tjang. Le bapalami ba ka ntle ba nna ba kgutlela ka hare hape. Le ha ke ne ke belaela, ka iphumana ke kgutletse ka hare ho yona terene ena.

- 4.1.1 Bapalami ba neng ba palame terene, ba ne ba nahana hore ho etsahala eng ka yona? (2)
- 4.1.2 Ha morusu ona o etsahala, terene e ne e le seteisheneng sefe? (1)
- 4.1.3 Ditaba tsena di etsahetse letsatsing lefe la beke? (1)
- 4.1.4 Mopheti wa ditaba tsee tse temeng ee ke mang? (1)
- 4.1.5 Mophetwa eo o mmoletseng POTSONG ya 4.1.4, o ne a hlaha hokae? (1)
- 4.1.6 Ke ntho efe e bohloko e ileng ya hlahela mophetwa eo tereneng? (2)
- 4.1.7 Mosadi wa mophetwa eo o mmoletseng POTSONG ya 4.1.4 ke mang? (1)

4.1.8 Bolela ntho e le NNGWE feela ho tse neng di hasane ka tereneng. (1)

4.2 Bala qotso ena ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima pale kaofela ha yona.

MPHO E MAKATSANG

Mantsiboyeng a letsatsi la kabo ya mangolo, Tlaleho a boela a tla le lebokose lane la dimpho. Jwalo ka nako e fetileng, a boela a bitsa mosadi wa hae Mmakutulo le mora. Lekgotleng lena ha nna ha lokela hore mpho e bulwe ke Teboho. A e bula. Ho ne ho kentswe lengolo le bolelang hore ho tloha kajeno ntlo ena eo ba dulang ho yona, ke mpho e lebisitsweng ho Teboho ke batswadi ba hae ka bobedi. Beke ka morao ho mona batswadi ba tla lokela ho tswa, mme Teboho a sale a le mong. Kano e lengolong lena e ne e fela e tekenetswe ke batswadi bana ba ntse ba le babedi jwalo. Hobane kajeno batho bana ba lokela ho arohana, meokgo ho bona ya theoha marameng.

4.2.1 Ke hobaneng ha batswadi ba Teboho ba mo neha mpho ya ntlo? (2)

4.2.2 Taba e latelang e hlahellang paleng ke NNETE kapa MAFOSI? Tshehetsa karabo ya hao ka lebaka.

Tlaleho o ile a shapa Teboho ha a lemoha hore ha a tsamaye sekolo. (2)

4.2.3 Lebitso la mosuwe wa Teboho ke mang? (1)

4.2.4 Teboho o ne a ithutela lekala lefe thutong e phahameng? (2)

4.2.5 Ke mosuwe ofe ya ileng a ba le tshusumetso e kgolo ho seo Teboho a bileng sona? (1)

4.2.6 Teboho o ile a nkela lekala leo la thuto motseng ofe? (1)

4.2.7 Ke kano efe e neng e tekenetswe lengolong ke batswadi ba Teboho? (1)
[20]

KAPA

POTSO YA 5

- 5.1 Bala qotso ena ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima pale kaofela ha yona.

HOBANENG MME

Ka tsatsi le latelang, Molahlehi Ponto o ne a le kgotla hape. Batho ba nang le thahasello nyeweng ena ba ne ba ntse ba tletse. Ka ha nyewe e ne eso qale, Molahlehi o ne a dutse haufi le lebokose la boqosuwa. Tjhe, ka morao ho nakwana moahlodi a kena a salane morao le motjhotjhisi. Bohle ka mona ka kgotla ba ema ka maoto ho bontsha tlhompheo jwalo ka tlwaelo ha moahlodi a kena kgotla. Hoba moahlodi a se a nkile tulo ya hae, bohle ba dula hape fatshe. Motjhotjhisi le yena a qala mosebetsi.

- 5.1.1 Ke molato ofe oo Molahlehi a neng a o qosetswa ke lekgotla? (2)
- 5.1.2 Bopaki boo lekgotla le bileng le bona hore Molahlehi ha se moahi wa Afrika Borwa ke bofe? (2)
- 5.1.3 Mosadi wa Molahlehi ke mang? (1)
- 5.1.4 Molahlehi o tswalletse tulong efe? (1)
- 5.1.5 Fana ka lebaka le entseng hore boMolahlehi ba falle moo ba neng ba tswallwe teng. (2)
- 5.1.6 Bolela hore taba e latelang ke NNETE kapa MAFOSI. Fana ka karabo ya lebaka la hao.
- Nyewe ya Molahlehi e tshwaretswe naheng ya Lesotho. (2)

- 5.2 Bala qotso ena ebe o araba dipotso tse itshetlehileng hodima pale kaofela ha yona.

SELLO LE BOPHELO

Bophelo bo naka di maripa. Ka hohle batho ba nahanela pele kapa ka moso empa ka nako e nngwe, dikgopolo tsena di ye di fetohe lefeela la mafelana. Tjhe leha ho le jwalo ka nako e le nngwe, motho o lokela ho tsitlallela katleho. Na ho bonolo ho fihlella katleho? Ba bang re ye re nyahame mme re tjetjhe ka santhao. Ha ba bang le ho leka re fumana e le ho itshenyetsa nako feela. Re fumane re se ntse re ikgella tlase jwalo ka hlaka la poone. Athe rona bang re iphumana re ntse re itjella monakaladi wa kebolelwa ntle le ho sebetsa ka tshokolo e kaalo ka mofufutso wa phatla.

- 5.2.1 Qotso e ka hodimo e akaretsa ditaba tsa bophelo ba mophetwa ofe paleng ee? (1)

- 5.2.2 Mophetwa eo o mmoletseng ho POTSO 5.2.1 o ne a ka ba dilemo di kae? (1)
- 5.2.3 Ke mabaka afe a MABEDI a neng a etsa hore Ramosebetsi a halefele mophetwa eo ka ho fihla ka morao ho nako mosebetsing? (4)
- 5.2.4 Na taba tsee ke NNETE kapa MAFOSI, tshehetsa karabo ya hao ka lebaka.
- (a) Mophetwa enwa o ile a ipulela kgwebo ya mashala. (2)
- (b) Mophetwa enwa o ne a sebetsa merafong, Rustenburg. (2)
- [20]**
- MATSHWAO OHLE A KAROLO YA D: 20**
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 120